Fernand KHNOPFF (1858-1921)

Vrouw met masker, zonder datum. (44 x 28 cm)

Ook deze afbeelding – al betreft het 'slechts' een ets[1] – dienden we te weerhouden omdat er een verband is met Latemnaar-bij-uitstek Gust De Smet. De prent *La Femme au masque* van Khnopff werd aangetroffen in de nalatenschap van De Smet en vormt zo een prikkelend vertrekpunt voor de vraag naar mogelijke beïnvloeding dan wel een gedeeld symbolistisch denkklimaat. Khnopff toont een jonge vrouw in licht profiel, met porseleinen zachtheid gemodelleerd. Haar gelaat wordt doorkruist door een donkere horizontale band, die de blik letterlijk maskeert. Dit masker ontneemt elke wederkerigheid: de vrouw sluit zich af, wordt een icoon van introspectie en afstand. Het individuele portret transformeert tot een teken van moderne, hermetische subjectiviteit. De zwarte band accentueert een spanningsveld tussen kijken en gezien worden.

Het doet ons denken aan het werk *Eva* (1913) van Gust De Smet.[2] De Smet presenteert Eva naakt voor ons met een subtiel accent op de schaamstreek, alsof hij ze net heeft ontkleed. Maar zij is niet volledig ontdaan van haar identiteit, integendeel: zij behoudt haar attributen. Een hoofddeksel met pluim, een halsketting, armband en een subtiel aangebrachte 'tâche de beauté' benadrukken haar eigentijdse allure. Zij is geen archaïsche 'oervrouw', maar een moderne femme fatale in fin de siècle-gedaante. Haar lichaam is tastbaar, aards en sensueel aanwezig. Cruciaal is echter de gelaatsuitdrukking: geen schaamte, geen angst, maar een ingetogen overgave.

De blik is verduisterd, half gemaskeerd, en suggereert een vrouw die zich laat verleiden en in die verleiding een zeker genot ervaart. De verleiding komt niet van buitenaf: ze lijkt in zichzelf besloten.

Het Bijbelse verhaal wordt zo een modern psychologisch drama van verlangen. Hier raakt De Smet aan Khnopff. Waar bij Khnopff het masker een expliciete grafische ingreep is, wordt het bij De Smet een innerlijke sluier. Beide kunstenaars tonen de moderne vrouw als zichtbaar en tegelijk ontoegankelijk. Maar waar Khnopff afstand cultiveert, toont De Smet sensualiteit én geslotenheid in één beeld. Blijft de vraag: invloed of gedeelde beeldtaal? Chronologisch is beïnvloeding denkbaar, maar misschien delen beide kunstenaars vooral eenzelfde fin de siècle-fascinatie: de vrouw als masker van modern bewustzijn, verleidelijk, zelfbewust en fundamenteel ondoorgrondelijk. *(RVL,GR)*

Gust De Smet, Eva(detail)

[1] DELEVOYE, Robert L., de CROES,Catherine en OLLINGER-ZINQUE, Gisele, *Fernand Khnoppf – Cataloque de l'œuvre*, Brussel 1979 . Een handgekleurde ets-droge naald, bijgekleurd.
[2] BOYENS, Piet, *Gust. De Smet. Kroniek-Kunsthistorische analyse*. Antwerpen, Mercatorfonds, 1989, pagina 92.

